	ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ	Број:
		10/8-40
	ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ	Датум:
09.06.2015.		

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Др Небојша Милићевић, доцент
2. Др Владимир Нешић, ред. проф.
3. Др Мирослав Комленић, доцент
4. Др Срђан Марковић, ванр. проф.

2. Одлука Наставно-научног већа број 51/1-12-2-01 од 30.01.2013.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме:

___ Дијана (Весна) Јовановић _____

2. Година уписа на мастер академске студије

2011/2012.

3. Назив студијског програма

Мастер академске студије психологије

III НАСЛОВ –МАСТЕР РАДА:

Естетски доживљај женских портрета из различитих сликарских праваца

IV ПРЕГЛЕД -МАСТЕР РАДА:

Овај рад представља покушај оригиналног емпиријског испитивања разлика у уметничкој и естетској евалуацији женских портрета 6 периода у историји сликарства. Истраживање је спроведено на пригодном узорку од 100 студената прве године Психологије Филозофског факултета у Нишу. На узорку су примењене следеће скале типа сематничког диференцијала: а) Х, Р, и Д скале естетског доживљаја (Огњеновић, 1980; Пејић и Милићевић, 2007), б) скале ароусал потенцијала (АП) и примордијалног садржаја (ПС) Колина Мартиндејла (Martindale, 1990), в) седмостепене скале допадања (НД) и г) уметничког вредновања (УВ). Истраживање је спроведено у две фазе. Испитаници су у првој фази процењивали приказани портрет као уметничко дело а у другом делу само лице приказано на том портрету. Постоје статистички значајне разлике између естетских доживљаја портрета жена из различитих сликарских периода и естетских доживљаја женских лица на тим портретима. Утврђено је да се естетске процене портрета ренесансе, барока, импресионизма, експресионизма, кубизма и надреализма различито процењују на одређеним димензијама. Такође, процене доживљаја женских лица различитих сликарских праваца се разликују у погледу одређених естетских димензија. Нађена је статистички значајна интеракција између фактора: предмета процене (портрет - лице) и појединих сликарских праваца (ренесанса, барок, импресионизам, експресионизам, надреализам и кубизам). Регресионом анализом добијени су статистички значајни трендови процена одређених естетских димензија у функцији времена. Резултати су у складу са теоријским претпоставкама и делимично их потврђују. Добијени емпиријски резултати, тј. естетске процене појединих портрета одговарају налазима историчара и теоретичара умености. Законитости Огњеновићеве теорије естетског одлучивања са три нивоа (1984) и Мартиндејлове еволуционе теорије (1990) могу се применити у испитивању стилских промена.

Мастер рад дипломираног психолога, Дијане Јовановић изложен је на 85 страна, садржи 14 табела, 15 графикана и 2 слике. У *прилогу* су дате примењене скале естетских процена типа семантичког диференцијала и 18 репродукција портрета из 6 сликарских периода.

Рад обухвата следеће целине:

Теоријски део, изложен на 34 стране, садржи преглед схватања и покушаје мерења естетског доживљаја, опис и преглед примена скала семантичког диференцијала у психологији уметности у свету и на нашим просторима, кратак приказ Огњеновићеве теорије естетског одлучивања са три нивоа и Мартиндејлове теорије естетске еволуције. Теоријски део, такође садржи и кратак опис коришћених портрета и сликарских праваца којима припадају.

Методолошки део обухвата образложен проблем, циљеве, хипотезе истраживања, опис узорка, примењених визуелних стимулуса (портрета) и примењених инструмената (скала). Такође је дат приказ нацрта истраживања, примењене процедуре и статистичке обраде резултата.

Следе: *Приказ резултата, Дискусија резултата, Закључак и Литература.*

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Хипотеза да ће се доживљај целине уметничког дела разликовати од естетског доживљаја самог садржаја тог дела је у потпуности потврђена код свих скала. Добијен је значајан ефекат периода и значајан ефекат садржаја процене (портрет-лице) на димензији склада као и њихова интеракција. Кубизам и надреализам се највише подударају у проценама склада лица и портрета. Овај налаз је у складу са истраживањем Јовановић и сарадника (Јовановић, Милићевић и Пејић, 2013).

Разлике су добијене и у естетским проценама украшености (Р) у односу на садржај процене где су портрети добили више оцено од самих лица. Испитаници су доживљавали портрете (као уметничка дела) украшеније од самих лица на тим портретима. Највеће разлике су код ренесанских и надреалистичких портрета. Украшавање је као тип естетизирања присутно у одабраним ренесанским портретима. Такође, у естетским проценама портрета и лица на димензији Д (дистантности) највеће разлике су откривене код ренесанских и надреалистичких, али и код експресионистичких портрета, а најмање код барокних и импресионистичких. Експресионистички портрети су оцењени високо на дистантности Д али не и само лице. То је и разумљиво с обзиром да експресионистичке теме и ликови нису баш привлачни, али се зато високо оцењују на димензији Д која се тиче њихове уметничке вредности.

Слични резултати су добијени и код процене на димензији АП (ароусал потенцијала) и код процена ПС (примордијалног садржаја). Надреалистички и кубистички портрети имају сличне процене по овој димензији. Портрети су процењени као допадљивији и уметнички вреднији од самих лица на тим портретима. Ово се посебно односи на ренесансу, експресионизам и надреализам.

Хипотеза да ће се естетске процене портрета и лица на димензијама Х, Р, Д, АП, ПС, НД и УВ разликовати између сликарских праваца је потврђена. Одабрани сликарски правци се по својим карактеристикама јасно издвајају и разликују, па је ова разлика очекивана.

Димензија склада (Х) је најизраженија код ренесансе и барока. Склад и симетрија су карактеристични за ренесансне композиције. Ипак, једноставност као елемент димензије Х није карактеристичан за барок а у истраживању су добијене високе вредности. Треба имати у виду да се овде ради о портретима, где све карактеристике барока, пре свега украшавање, нису баш увек јасно уочљиве. Бар не код одабраних портрета. Кубизам добија најниже оцено под димензији склада што је и очекивано.

Украшеност (Р) димензија је такође изражена код ренесансе, импресионизма и надреализма али ниска код барока. Претходно наведени разлог може и овде да важи.

Процене дистантности (Д) су очекивано веће код новијих сликарских праваца: кубизма

и надреализма. Барок је најниже оцењен на овој димензији. Ово није у складу са неким ранијим истраживањима (према Милићевић, 2010) да студенти преферирају реалистичко сликарство, али говори о релативно добро изграђеном естетском укусу.

Слично димензији украса, ароусал потенцијал (АП) је очекивано већи код хронолошки каснијих праваца и такође је најнижи код барока. Слични резултати су и код примордијалног садржаја. Очекивано је било да ће модернији правци (експресионизам, кубизам и надреализам) имати израженији примордијални садржај, што је и потврђено.

Као и у неким ранијим истраживањима (Милићевић, 2001, 2003, 2010; Пејић, 2003; Јовановић, Милићевић, Пејић, 2013 и др.) импресионистичке слике су најдопадљивије студентима. Такође, студенти преферирају реалистичке слике у односу на модерну уметност. Највиши степен уметничке вредности испитаници придају портретима ренесансе, импресионизма и надреализма. Налази одговарају ранијим истраживањима (Милићевић, 2010). Најниже вредности уметничке вредности придају се експресионистичким портретима који се и најмање преферирају.

Статистички значајна интеракција постоји код процена димензија Х, Р, ПС, АП и УВ а не постоји само код процена Д димензије (дистантности) и уметничког вредновања (УВ). Очито је да процене портрета не прате процене лица на тим портретима и да се тај однос разликује од периода до периода.

Што се тиче хипотеза у погледу трендова естетских процена женских портрета различитих сликарских праваца у функцији времена, добијени су следећи резултати:

а) Склад (Х) у функцији времена опада што би могло да се опише негативном линеарном функцијом. Ова хипотеза је у потпуности потврђена што је у складу са са Огњеновићевом теоријом естетског одлучивања са три нивоа (Огњеновић, 1997). Током времена портрети губе на једноставности, складу, долази до нарушавања симетрије и перспективе. Ипак поједини правци, као и поједина уметничка дела одступају од овог тренда.

б) Очекивани пораст а затим пад димензије украса у функцији времена могао би се описати квадратном функцијом у облику обрнутог U. Резултати одступају од очекиваних али одговарају карактеристикама појединих сликарских праваца. Једино је неочекиван пад Р димензије код барокних портрета. Очигледно да тај принцип естетизирања који је карактеристичан за овај правац није довољно уочљив на одабраним портретима, изузев делова одеће и позадине.

в) Очекивани пораст Д димензије (дистантност) је добијен, али у анализи тренда естетских процена свих 18 стимулуса није статистички значајан. Уочљива су одступања у оквиру самих сликарских периода што ремети очекивани тренд. Поједине слике су „искакале“ по интензитету процена дистантности. Други разлог је што сви портрети, а тиме сликарски правци садрже висок степен дистантности, тј. ради се углавном о врхунским уметничким делима која су високо оцењена на придевима: досадно-занимљиво, уметнички вредно - уметнички безвредно, упечатљиво-неупечатљиво.

г) Очекивани линеарни тренд процена димензија допадања и уметничке вредности такође није достигао ниво статистичке значајности. Најдопадљивија дела испитаницима су импресионистичка, кубистичка а посебно надреалистичка. Унутар сликарских периода постоје такође велика одступања. Најомиљенији су портрети Реноара и дела Салвадора Далија којима

	ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ	Број:
		10/8-40
	ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ	Датум:
09.06.2015.		

је приписана и највећа уметничка вредност. Најмање привлачна су експресионистичка дела (Едуард Мунк) која углавном садрже експресију негативних емоција, бола и морбидности.

д) Трендови процене ароусал потенцијала (АП) у потпуности одговарају Мартиндејловим налазима и његовој теорији по којој су уметници током историје уметности принуђени да повећавају АП како би се отргли забораву, тј. избегли хабитуацију публице.

Најнижи примордијални садржај (ПС) очекивано имају ренесансни, барокни и импресионистички портрети а највиши кубистички, надреалистички, али и експресионистички. Може се рећи, да се применом Мартиндејлове теорије естетске еволуције могу добро описати трендови естетских доживљаја портрета током историје уметности. Ово је посебно значајно, имајући у виду да коришћени портрети, као ни уметнички правци, не покривају читав континуум и да би резултати били поузданији да је коришћен већи број стимулуса.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су приказани систематично и прегледно редоследом по постављеним хипотезама. Рад је у методолошком и статистичком смислу одрађен коректно, а портрети су пажљиво одабрани у сарадњи са експертом из области историје уметности. Поступак и нацрт истраживања су пажљиво и прецизно испланирани и спроведени до краја. За испитивање статистички значајних разлика у естетским доживљајима портрета жена из различитих сликарских периода и естетских доживљаја женских лица на тим портретима, као и статистички значајних интеракција између фактора, коришћена је двофакторска анализа варијансе. Тренд естетских процена женских портрета различитих сликарских праваца у функцији времена испитиван је анализом полиномског тренда. Резултати су приказани графички и/или табеларно према начелима академског писања и АПА стандардима.

Добијени резултати су сагледани и протумачени у складу са релевантним теоријским схватањима и резултатима досадашњих истраживања из ових области.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Резултати су показали да су утврђене статистички значајне разлике у естетским доживљајима портрета жена из различитих сликарских периода и естетских доживљаја женских лица на тим портретима. Интеракција између фактора је нађена на већини димензија, док на одређеним димензијама није (Д и УВ). Добијени трендови естетских процена женских портрета различитих сликарских праваца у функцији времена у потпуности су потврђени на димензији склада (Х), ароусал потенцијала (АП) и примордијалног садржаја (ПС) али не и на осталим димензијама.

Мартиндејлова теорија естетске еволуције и Огњеновићева теорија су показале да су применљиве и у испитивању трендова естетских димензија портрета у различитим сликарским

правцима током историје уметности. Промене у погледу потенцијала узбуђења (АП) и примордијалног садржаја (ПС) одговарају стварним променама које описују теоретичари и историчари уметности.

Добијеним резултатима су делимично потврђене полазне претпоставке и отворена нова питања о овим конструктима и њиховом односу. Нова питања упућују на потребу преиспитивања потенцијалних фактора који доводе до интеракције периода и садржаја процене (портрет-лице). Упознавање фактора који утичу на интеракцију периода и садржаја процене може омогућити сагледавање потпуније слике њиховог односа. Један од таквих фактора у овом истраживању може бити величина узорка. Поставља се питање да ли би и на већем узорку резултати били исти. Оставља се отвореним и питање да ли би се и са увођењем већег броја стимулуса одабраних по једнаким временским интервалима (датуму настанка) и обухватањем већег броја сликарских праваца добили исти резултати.

Ограничење овог истраживања односи се на узорак истраживања. Истраживања на узорку студената са уметничким образовањем би можда дала другачију слику наведеног односа. Даља испитивања датог проблема на другим узоцима или коришћењем већег броја стимулуса могу пружити прецизнија сагледавања овог проблема.

Практичне импликације датог истраживања огледају се у могућности примене добијених резултата у психологији уметности и изучавању одређених аспеката историје уметности, у пружању смерница за одређени критички и аналитички приступ овом проблему.

Мастер рад *Естетски доживљај женских портрета из различитих сликарских праваца* је у складу са наведеном темом и испуњава све важне одреднице самосталног студентског научног рада. Рад садржи информативан теоријски део у којем се разматрају важни аспекти примењених теорија, као и карактеристика испитиваних стилских праваца. Изложена су важна истраживања и теорије у овој области. Методолошки део одговара на постављене циљеве истраживања, а резултати су адекватно протумачени и аргументовани. Предност овог рада је у самом избору теме, јер на нашим просторима нема много истраживања која су се на овај начин бавила емпиријским истраживањем историје уметности, тј. стилских промена.

VI ПРЕДЛОГ:

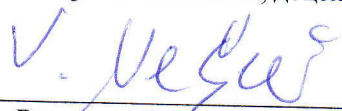
На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже:

да се мастер рад прихвати а кандидату одобри јавна одбрана

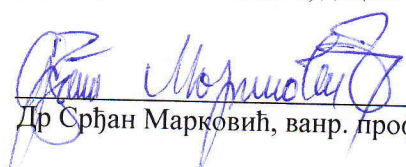
	ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ	Број:
		10/8-40
	ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ	Датум:
09.06.2015.		

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

 Др Небојша Милићевић, доцент

 Др Владимир Нешић, ред. проф.

 Др Мирослав Комленић, доцент

 Др Срђан Марковић, ванр. проф.